

Obama Sonrası Dünya Değişirken...

Dr. Orkun ÖZBEK

ABD Başkanlık seçimlerini Demokrat Parti adayı Barack Obama'nın kazanmasından sonra, dünya yeni bir döneme girecek gibi görünüyor. Gerek dış politika, gerekse ekonomi politikaları konularındaki tercihi Obama'nın, ABD başkanı olarak, bugüne kadar alıştığımızdan daha farklı bir yol izleyeceğini gösteriyor.

Dünyayı domine eden süper güç rolündeki ABD'nin, gelecekte farklı bir dünya resmi çizilmesi yolunda adımlar atacağına ilişkin gözlemler, küresel krizin etkilerinin iyiden iyiye hissedildiği bugünlerde yapılan tartışmalarla çakışıyor.

Krizin oluşma nedenlerine, Obama'nın seçilmesinin ardında yatan dinamiklere ve ABD seçmeninin niçin Obama'ya oy verdiği sorusunun yanıtına yakından bakıldığında, özellikle 1980'den sonra dünyaya küresel ölçekte hakim olan neo-liberal sistemin, çoğunluğun yoksullaşması pahasına azınlıktaki küçük bir kesimin işine yaradığı görülmelidir.

Geliyorum diyen krize karşı "sisteme bir şey olmaz, serbest piyasa bir süre sonra kendi dengelerini oluşturur" mantığıyla ABD, ekonomisinin temel taşı olan iç tüketimin hızla daralmasına, banka kredilerine ulaşmanın zorlaşmasına ve yatırımların durmasına seyirci kalmıştı.

Dolayısıyla sürekli artan cari açık bir yandan, devasa bütçe açıkları diğer yandan, ciddi bir daralmayı gündeme getirebilecek her türlü işaret mevcuttu. ABD ekonomisi dünya ekonomisindeki reel üretimi Çin'e bırakırken, türev piyasalara dayanan varlık fiyatlarının giderek şişmesine göz yummuştu.

Reel üretimle sanal gelirler arasındaki iyice açılan farkın sonucunda küresel kriz oluştu. Kriz aslında, olmayan paralarla, masa başı türev piyasası işlemleriyle ekonomiyi sürdürebileceğini sanan bir anlayışın iflasıdır. Küresel kriz, gerçek ekonomi ile sanal ekonomi arasında oluşan bu farkın kapanma sürecidir.

ABD başkanlık seçimlerinin sonucu; Bush'un uyguladığı neo-liberal politikaların geniş kesimleri yoksullaştırmasına, eğitim ve sağlık gibi temel kamu hizmetlerinin giderek küçülmesinin yarattığı sıkıntıya, buna karşın çok küçük bir azınlığın giderek zenginleşmesine karşı duyulan tepkiyi göstermektedir.

Öte yandan seçim sonuçları, ekonominin içinde bulunduğu sıkıntıyı savaş ekonomisini körükleyerek aşmaya çalışmaya karşı bir tepki olarak okunmalıdır. Irak işgaline karşı dünyada oluşan haklı tepkilerin bir göstergesi sayılabilecek seçim sonuçları, aynı zamanda, Ortadoğu'da yaygın bir barışın bir türlü kurulamamasında ABD hükümetinin ve büyük şirketlerinin payının da ABD kamuoyu tarafından farkına varıldığını göstermektedir.

Buna ek olarak seçim sonuçları, geniş kesimleri yoksullaştırmaya ve onların temel ekonomik haklarının kısıtlanmasına dayanan ekonomik sistemin doğasında,

gerekirse sistemin finansmanını savaş ekonomisiyle sağlayacağı, dolayısıyla savaş çıkartmaktan çekinmeyen bir anlayışın bulunduğu halk tarafından kısmen de olsa anlaşıldığını göstermektedir.

Gelinen noktada Barack Obama'nın ekonomiye ilişkin önceliklerine ve küresel kriz karşısında önerdiği programa bakmak, önümüzdeki dönemde küresel ekonominin yol haritasını anlamak bakımından önemlidir.

Ekseninde, Amerikan orta sınıfını güçlendirmenin bulunduğu bu programın benzerleri krizin etkisini her geçen gün daha derinden hisseden diğer gelişmiş ve gelişen ülkelerde de uygulandığında, durgunluk uzun sürse bile, bu süreçten daha güçlü biçimde çıkmak için bir fırsat olacaktır.

Obama'nın başkanlığındaki Demokrat Parti'nin, ABD ekonomisi ve küresel krize karşı önlem paketinin özünü, halkın tüketim harcamalarının artırılarak ekonomik durgunluğa karşı mücadele edilmesi oluşturuyor.

Ayrıca Obama, kredi krizi içerisinde bulunan ve bu yüzden borsada hisse senetlerinin zayıflamasına, halkın emeklilik fonlarının değer kaybetmesine yol açan finans sektöründe, büyük olasılıkla, yeni düzenlemeler için adımlar atacaktır.

Başkanlık görevini devralmasından sonra, eğer programından bir sapma olmaz ya da geri adım atmazsa, Obama, yıllık geliri 200 bin doların altındaki Amerikalılara vergi indirimi getirecek (ki bu kesim Amerikan vergi mükelleflerinin %95'ni oluşturuyor), yıllık geliri 250 bin dolardan fazla olanların ise vergilerini arttıracak.

Yeni dönemin ekonomi politikalarında önceki döneme göre farklılık gösteren temel unsur sosyal harcamaların, gelir dağılımının düzeltilmesi yoluyla iç talebin ve istihdamın artması... Bunu orta kesimin alım gücünü yükselterek, yoksulluğu azaltarak ve işsizlik oranını düşürerek gerçekleştirmeye çalışacağı yönündeki açıklamaları Obama ve Bush arasındaki farkı ortaya koyuyor.

Obama, sağlık hizmetlerini ucuzlatacak ve tüm çalışanları otomatik olarak emeklilik sistemine dahil edecek bir plan öneriyor. Altyapı yatırımlarına ağırlık vererek 10 yılda 60 milyar dolarlık yatırım yapmayı ve bu sayede 2 milyar kişiye istihdam sağlamayı düşünüyor.

Bunların finansmanını ise, Irak savaşına harcanan parayla yapmayı düşünüyor. Kendi ifadesiyle "Irak için bir haftada milyarlarca dolar harcamayı bırakıp, parayı Amerika için harcamanın zamanı geldi".

Bir diğer ifadesi Barack Obama'nın ABD ekonomisinin bütününe ve küresel krize ilişkin bakış açısını bize göstermesi açısından çok net: "Bir ülkede sokaktaki vatandaş eziliyorsa Wall Street zenginleşemez".

Bununla birlikte, daha kesin bir değerlendirme yapmak için Barack Obama'nın başkanlık koltuğuna oturmasını ve ilk icraatlarını görmek gerekecek. Ancak seçim sürecindeki vaatleriyle, ekonomiye ve dünya politikasına bakışıyla, geçmiş dönemden farklı bir ABD politikası göreceğimiz kesin.

Küresel kriz tüm dünyaya şunu göstermiş olmalıdır: Önümüzde, eskisinden farklı, karmaşık, bilinmezlerle dolu, boyutlarını şimdiden göremediğimiz bir dönem bulunuyor.

Yaşanan krizle birlikte, özellikle 1980'den sonra piyasa sistemine sorgusuz sualsiz bağlı ve özelleştirmelere körü körüne tapanların, devletin minimize edilmesi taraftarlarının kriz nedeniyle devlete sarılması ve devlet tarafından kurtarılması yakarışları, elbette ki ironik bir durum.

1929'lardan bu yana giderek kısa aralıklarla krize giren liberal sistemin yeni krizlere gebe olmaması ve var olan krizden güçlü biçimde çıkılması için, orta sınıfların alım gücünün artırılmasının ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik sosyal politikaların önemini yeterince göstermiştir.

Bu önemin farkına varan ABD hükümeti de, son olarak banka ve finansal kurumlarını kurtarmaya yönelik 700 milyar dolarlık plan uygulamasından vazgeçerek, doğrudan tüketiciye destek olacak yeni bir plan uygulamaya karar vermiştir.

Bu noktada, dünya ekonomisindeki ağırlığından dolayı ABD'nin uygulayacağı ekonomi politikalarının önemi açıktır. Savaşları durduracak, ekonomide önceliği geniş yığınların refahının artması yönünde kullanacak bir sosyal devlet dönemi, küresel ekonominin daha sağlam ve yeni bir temele oturmasında iyi bir başlangıç olacaktır.